

ХАРЧЕНКО В.А., к.е.н., доц.
Донецький національний технічний університет,
м. Донецьк

ПІДХОДИ ДО УПРАВЛІННЯ СУЧАСНИМ ПІДПРИЄМСТВОМ

Ефективність управління промисловим підприємством має прояв у тому, чи досягнуто поставлені завдання та цілі функціонування, що спрямовані, як зазвичай, на підвищення результативності фінансово-господарської діяльності. Показники діяльності підприємства знаходяться у прямій залежності від управлінських рішень, що приймаються, які повинні бути кваліфікованими, своєчасними, повинні відповідати рівню розвитку суб'єктів господарювання, розвиненості ринкових відносин у державі з урахуванням фінансово-економічного стану економіки країни. У зв'язку із цим актуальною є проблема вибору ефективних і дієвих підходів до управління підприємством у сучасних умовах ведення господарської діяльності.

Аналіз літературних наукових джерел інформації [1-10] з питань менеджменту та управління довів, що слід розрізняти підходи до управління фірмами чи організаціями та підходи до менеджменту взагалі, в рамках яких розглядають управління фірмами.

Так, відносно підходів до менеджменту виділяють:

– наукові підходи до сучасного менеджменту, до яких віднесено чотири основні: підходи наукових шкіл, процесний, системний та ситуативний підходи [5, с. 55];

– підходи до управління, до складу яких включено кількісний, процесний, системний та ситуаційний підходи [7, с. 304];

– підходи до менеджменту, серед яких виділено функціональний і предметний [6, с. 54];

– принципи (напрями) менеджменту, якими є класичний напрям, гуманістичний, напрям менеджменту як науки, сучасні тенденції, у т.ч. теорія систем, та найновіші тенденції у менеджменті епохи змін [3, с. 67];

– новітні підходи до менеджменту: соціально-етичний і стабілізаційний менеджмент [4, с. 69].

Відносно управління фірмами у менеджменті розрізняють такі підходи: кількісний, процесний, системний та ситуаційний [9, с. 70; 10, с. 353]; традиційний, процесний, системний та ситуаційний [1, с. 23]; системний, комплексний, функціональний та історичний [7, с. 39]; процесний, системний та ситуаційний [2, с. 53; 8, с. 78;].

Як видно із наведеної узагальненої інформації щодо підходів до управління, майже усі дослідники виділяють такі підходи, як процесний, системний та ситуаційний, які докладно розглянуто нижче.

У рамках процесного підходу управління розглядається як сума

взаємопов'язаних функцій (процесів): планування, організація, мотивація, контроль тощо. Також слід додати, що важливе значення в управлінні займають процеси прийняття рішень і комунікації, які є процесами, що поєднують усі управлінські функції. Як відмічається у джерелі [10, с. 354], використання процесного підходу до управління дозволяє підвищити ефективність інформаційних потоків між окремими бізнес-процесами (підрозділами) та у більшій мірі задовольнити потреби клієнтів.

Використання теорії систем в управлінні стало поштовхом до формування системного підходу як методу пізнання, способу мислення відносно організації. Згідно з цим підходом усі елементи управлінської діяльності (завдання, функції, методи тощо) пов'язані та впливають один на одного. Крім того організація (підприємство, фірма) розглядається як система із входом (мета діяльності), виходом (результати діяльності), внутрішніми і зовнішніми зв'язками, факторами впливу.

Системний підхід дозволяє дослідити функціонування, розвиток, структуру цілого (об'єкта), встановити властивості його частин (елементів), простежити взаємодії і взаємозв'язки між ними. Відповідно до системного підходу ефективність цілого залежить від ефективності усіх його частин, а не окремих частин із найліпшою ефективністю.

Ситуаційний підхід – логічне продовження теорії систем, спосіб мислення відносно організації, що розглядає конкретні ситуації, а саме: виділення факторів, що створили певну ситуацію і є найбільш впливовими, визначення недоліків і переваг, обмежень і наслідків ситуації, обрання специфічних прийомів і методів управління для конкретної ситуації. Використання даного підходу до управління сприяє більш ефективному досягненню мети особливо на великих підприємствах із великою кількістю поставлених до вирішення завдань.

На думку А.В. Шегди [9, с. 65], системний підхід до управління разом із ситуаційним вважаються ефективними в мінливих умовах господарювання, оскільки здатні приводити у відповідність частини цілого, поєднувати їх.

Проведений аналіз підходів до управління дозволяє виділити особливості застосування кожного підходу у сучасних умовах розвитку ринкових відносин, що наглядно продемонстровано у таблиці.

Таблиця – Особливості підходів до управління сучасним підприємством

Назва підходу	Акцент в управлінні	Оптимальний період застосування підходу	Головне призначення підходу
Процесний	процеси, функції управління	залежить від тривалості процесу	результативність діяльності, ефективність управління

Системний	діяльність підприємства як системи	довгостроковий	досягнення стратегічної мети діяльності
Ситуаційний	конкретні ситуації	поточний	оптимізація управлінських рішень

Отже, процесний підхід до управління промисловим підприємством зосереджується на важливих процесах (виробництві, збуту) у функціональному розрізі, що підвищує ефективність управління фінансово-господарською діяльністю. Системний підхід розглядає підприємство як відкриту систему, на діяльність якої впливає безліч різноманітних факторів, урахування яких у процесі управління діяльністю є запорукою успішної реалізації довгострокових цілей і завдань підприємства. Ситуаційний підхід зосереджується на конкретних практичних ситуаціях з метою оптимізації рішень, що приймаються, та підвищенні результативності управління в цілому.

Таким чином, у процесі управління сучасним підприємством слід одночасно застосовувати різні підходи до управління в залежності від поставленої мети, важливості, складності, неоднозначності, суперечливості завдань управління, внутрішніх і зовнішніх обставин.

Бібліографічний список

1. Большаков А.С. Современный менеджмент. Теория и практика / А.С. Большаков, В.И. Михайлов. – СПб.: Питер, 2000. – 411 с.
2. Васильев Ю.В. Теория управления: учебник / Ю.В. Васильев, В.Н. Парахина, Л.И. Ушвицкий. – 2-е изд., доп. – М.: Финансы и статистика, 2005. – 608 с.
3. Дафт Р.Л. Менеджмент / Р.Л. Дафт. – СПб: Питер, 2001. – 832 с.
4. Лігоненко Л.О. Антикризове управління підприємством: теоретико-методологічні засади та практичний інструментарій: моногр. / Л.О. Лігоненко. – К.: Київ. нац. торг-екон. ун-т, 2001. – 580 с.
5. Мескон М.Х. Основы менеджмента / М.Х. Мескон, М. Альберт, Ф. Хедоури: пер. с англ. О.И. Медведь. – 3-е изд. – М.: ООО «И.Д. Вильямс», 2007. – 672 с.
6. Осовська Г.В. Менеджмент організацій: навч. посібник / Г.В. Осовська, О.А. Осовський. – К.: Кондор, 2007. – 676с.
7. Теория организации: учебник для вузов / В.Г. Алиев. – 2-е изд., перераб. и доп. – М.: ЗАО «Издательство «Экономика», 2003. – 431 с.
8. Хомяков В.І. Менеджмент підприємства. – 2-ге вид., перероб. і доп. – Київ: Кондор, 2005. – 434 с.
9. Шегда А.В. Менеджмент: учебник / А.В. Шегда. –3-е изд., испр. и доп. – К.: Знання, 2006. – 645с.
10. Шеметов П.В. Менеджмент: управление организационными системами: учебное пособие для вузов / П.В. Шеметов,

Л.Е. Чередникова, С.В. Петухова. – 2-е изд. – М.: Омега-Л, 2008. – 406с.